

MUNKAFOLYAMATOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Állomány, állományalakítás

03/221

DINKINS, Debbi: Circulation as assessment: collection development policies evaluated in terms of circulation at a small academic library = Coll.Res.Lib. 64.vol. 2003. 1.no. 46-53.p. Bibliogr. a jegyzetekben.

A gyűjtőkori szabályzat értékelése a kölcsönzési statisztika alapján egy kis felsőoktatási könyvtárban

Állomány használat; Egyetemi könyvtár; Gyűjtőkori szabályzat; Kölcsönzés; Statisztika

Minden állománygyarapításnak az a lényege, hogy olyan dokumentumokkal bővüljön a gyűjtemény, amelyekre az olvasóknak szüksége van; a kölcsönzési statisztika az olvasói igények vizsgálatának egyik fontos módszere. A cikkben ismertetett vizsgálat a Stetson Egyetem DuPont-Ball könyvtárának (DeLand, Florida) állománygyarapítási gyakorlatát mérte fel az 1999 és 2001 között beszerzett szakirodalom kölcsönzési adatai elemzésével, összehasonlítva a tanszéki és a könyvtári keretből gyarapított könyvek forgalmi mutatóit.

A kisebb felsőoktatási könyvtárakban a tanárok által kiválasztott – elsősorban az oktatást és kutatást szolgáló – könyvek beszerzése dominál, míg a gyarapításért felelős könyvtárosnak a szűkebb diszciplínákra, illetve a multidiszciplináris igényekre is figyelnie kell: a két törekvés gyakran nem esik egybe. A Stetsonon meglehetősen bonyolult képlet alapján bontják le a gyarapítási keretet egy-egy tan-

székre, ahol egy-egy megbízott (összekötő) révén folyamatosan tesznek javaslatot az állománygyarapításra; kéréseiknek csupán a beszerezhetőség és a dokumentum ára szab gátat.

A vizsgálat abból a feltevésebből indult ki, hogy az egyes tudományterületekben a tanszéki beszerzések kölcsönzési adatai magasabbak lesznek, mint a könyvtároséi; amennyiben ez a hipotézis nem igazolódna, változtatni kell a szelekció eddigi gyakorlatán. A felméréshez azokat a tanszékeket választották, amelyek keretüknek több mint 50%-át monográfiai gyarapításra fordították (a keretből gyarapítják ugyanis a folyóirataikat is), és így a természettudományos szakok kiestek a vizsgálatból. Öt tanszéket illetve szakot elemeztek tehát: az angolt, a művészeteket, a politikatudományt, a történelmet és a zenét.

Először a tanszéki keretből beszerzett beszerzési rekordokat nyerték ki a számítógépes rendszerből, és az alábbi adatokkal nyomtatták ki: rendelési szám, szerző-cím, OCLC-szám, kölcsönzések száma 1997-től, megjegyzés. Ezután ezt összevetették a kölcsönzési nyilvántartással (a kézikönyveket és az elveszett könyveket törölték), majd a kölcsönzések csökkenő sorrendjében rendezve újra kinyomtatták. Ezután került sor a könyvtári költségkeretből gyarapított könyvek adatainak összegyűjtésére az öt szakterületen, majd ezeket is összevetették a kölcsönzési nyilvántartással. (Mellesleg mennyiségét tekintve minden szakterületen jóval magasabb volt a tanszéki beszerzések száma: a könyvtári 3-20-szoros!) Ezután került sor a két adatsor összehasonlítására.

Az eredmények nem igazolták a vizsgálat kiinduló feltevését: mind az öt szakban magasabb (háromban pedig sokkal magasabb) volt a könyvtáros által beszerzett könyvek százalékos forgalma, ennél fogva a jövőben a könyvtár és a három tanszék között sokkal jobb együttműködésre, illetve további feltáró elemzésekre lesz szükség, hogy a gyarapítási tevékenységet javítsák. (A részadatokat táblázatokba rendezve és szövegesen is részletesen elemzi a szerző.)

(Murányi Lajos)

03/222

KLAUSER, Hella: Klischee, Image, Information, Bibliothek. Von sinkenden deutschsprachigen Beständen und Folgen für Europa = Bibliotheksdienst. 37.Jg. 2003. 3.no. 281-285.p.

A német nyelvű állományrészek csökkenése a francia könyvtárakban

Állományelemzés; Együttműködés -nemzetközi; Idegen nyelvű irodalom; Külföldön fenntartott könyvtár; Tudományos és szakkönyvtárak

A franciák nagy részében ma is hamis és egyoldalú klisé él a „rendszerető, pedáns, megbízható” németekről, a gyerekek pedig a háborús tévéfilmek ezreiben mint gonosztevőkkel találkoznak velük. Az előtételek elosztatását a megfelelő információk segíthetnék, könyvek, melyeken keresztül a franciák megismerhetnék a németiség mai életét, valós arcúlatát, gondjait. Az információk útjában azonban gátak állnak. A német nyelvet Franciaországban egyre kevesebben beszélnek, a német nyelvet tanulóinak száma az elmúlt 15 évben a felére süllyedt, és az a tendencia az angol és a spanyol nyelv előretörése mellett változatlanul folytatódik. A felsőoktatásban ugyancsak csökken a germanisztikát tanulók száma. Az igények apadása az anyagi gondokkal küszködő könyvtárakat arra készteti, hogy csökkentsék a német nyelvű könyvek beszerzési arányát. A gyarapítást nehezíti az a körülmény is, hogy a francia

könyvtárakban egyre kevesebb a német nyelvismerttel rendelkező könyvtáros, a könyvügynökségek pedig megszüntették a német könyvújdonságok francia nyelven annotált jegyzékeinek kiadását. (Az utóbbi hiányt a franciaországi Goethe Intézet információs-könyvtári részlege igyekszik pótolni.)

A Francia Nemzeti Könyvtár új épületében 9600 könyvet és 42 folyóiratot tartalmazó germanisztikai részleget nyitott. A kedvező indulást azonban fokozatos csökkentés követte: ezer könyvet és 12 folyóiratot áthelyeztek a kevesek számára elérhető kutatóterembe ill. a raktárba. A könyvtár közönségpolitikájának változása nyomán a fiatalok igényei kapnak nagyobb hangsúlyt, új témakörök jelentek meg, mint pl. divat, design, sport, életstílus stb., és a német nyelvű eredeti művek mellett most már elhelyezik azok francia fordítását is. A kisebb nyelvek megjelenítésének érdekében a germanisztikai részlegben a német irodalmat kiegészítették más germán nyelvekkel, így helyet kapott – az egyre szűkebb helyre szoruló német irodalom rovására – a jiddis, a holland, a skandináv irodalom is. Mindennek következtében Németországot nem a friss szellemű, modern irodalom képviseli, hanem a klasszikusok hagyományos, komoly, nehéz művei.

A Pompidou Központ Könyvtára a német eredeti művek helyett egyre inkább a fordításokra helyezi át a hangsúlyt. A problémát az okozza, hogy az új német irodalomnak csak töredéke jelenik meg franciául, a fiatal szerzők, az aktuális problémák, az új tendenciák nem jutnak francia kiadókhöz.

Kedvező tendenciára a városi könyvtárak köréből lehet példát találni. Néhány kisebb városi könyvtárban, fiókkönyvtárban növekvőben van a német nyelvű könyvek és nyelvtanulási eszközök iránti kereslet. A gyarapításhoz – ahol a könyvtáros nem tud németül – a Goethe Intézet nyújt segítséget. Az egyik kisebb elővárosi könyvtárban egy EU projekt segítségével hoztak létre húsz nyelvre kiterjedő gyűjteményt, itt a német állományt is aktívan használják. Ezek a példák az általános tendenciához ké-

pest csak elenyésző kivételt jelentenek, de mégis mutatják a lehetőséget: az információs intézmények partneri együttműködésével lehet és kell elérni, hogy Európa népei hívebb képet kapjanak egymásról.

(Katsányi Sándor)

03/223

URDIN CAMINOS, Carmen – VÁZQUEZ VALERO, Manuela – ROMÁN ROMÁN, Adelaida: Los criterios de calidad editorial LATINDEX en el marco de la evaluación de las revistas españolas de ciencia y tecnología = Rev.Esp.Doc.Cient. 26.vol. 2003. 1.no. 56-73.p. Bibliogr. 16 tétel.

Res. angol nyelven

A spanyol tudományos és műszaki folyóiratok értékelése a LATINDEX minőségi kritériumai alapján

Folyóirat -természettudományi és műszaki; Hatékony

Az 1995-ben létrehozott, jelenleg 11 spanyol és két portugál nyelvű európai és latin-amerikai országra kiterjedő regionális információs rendszer, a LATINDEX 2001-ben elfogadott, meglehetősen komoly követelmények alapján választja ki feldolgozásra a folyóiratokat. A spanyol tudományos és műszaki szakfolyóiratok 85%-a teljesíti a LATINDEX nyolc elengedhetetlen alap-kritériumát, azonban a katalógusban való szerepléshez szükséges valamennyi paramétert az értékelt folyóiratoknak csak 46%-a éri el.

Igen nagy különbség van az egyes tudományterületek között is, a legmagasabb színvonalat a matematika, míg a legalacsonyabbat a műszaki és mérnöki terület lapjai érik el. A folyóiratok „láthatósága” az adatbázisokban markáns eltéréseket mutat a különböző szakterületeken, ám minden szakterület legjelentősebb adatbázisaiban szerepel néhány spanyol szakfolyóirat is (kivéve a fizika és asztronómia területét). A spanyol tudományos és műszaki szakfolyó-

iratok 52%-a van jelen az interneten, ami elfogadható, ám sajnálatos, hogy teljes szöveggel csak 26% érhető el.

(Mohor Jenő)

Lásd még 199, 209, 224, 258

Különgyűjtemények

Lásd 222

Raktározás

03/224

GÖTZ, Martin – STROHMENGER, Klaus: Themen in Welten – ohne Systematik. Die benutzerorientierte Bestandspräsentation am Beispiel der Stadtbibliothek in Bad Homburg von der Höhe = BuB. 55.Jg. 2003. 1.no. 31-34.p.

Res. angol és francia nyelven

Az állomány használói igények szerinti elrendezés a Bad Homburgi Városi Könyvtárban

Szabadpolc; Szakrendi raktározás; Városi könyvtár

A hagyományos közkönyvtári renddel szemben az NSZK-ban néhány következetesen olvasóbarát városi könyvtárban – az ún. „három tagolású könyvtár”-akban – már korábban új állományfelállítási renddel kísérleteztek. Bár alapjaiban megtartották a régi szisztematikus rendet, az állomány egy részét e helyett a tényleges használói igényeknek megfelelő tematikus csoportokban tárták az olvasók elé. Ez az új, tematikus felállítás Németországban utóbb széles körben elterjedt, de a nagyobb könyvtárak mindaddig állományuknak csak egy részét állították fel tematikusan: a gyerekkönyvtárat, a szépirodalmat, néhány aktuális, rendszeresen cserélt témakört (Gütersloh), 18-20 állandó jel-

Feldolgozó munka

03/225

BUIZZA, Pino: Un'ottica nuova per le ISBD: la piccola rivoluzione delle risorse integrative = Boll.AIB. 42.vol. 2002. 4.no. 395-412.p. Bibliogr. 14 tétel.

Res. angol nyelven

ISBD-újdonságok: a kiegészítő források kis forradalma

Bibliográfiai leírási szabályzat

Az IFLA közreadta az ISBD(M) és az ISBD(S) revideált változatát, az első olyan revíziókat, melyek célja az FRBR-hez (Functional Requirements for Bibliographic Records) való alkalmazkodás volt. Az ISBD(M) – tekintettel az állandó fejlődésre, és a közeljövőben várható újabb revíziókra – jelenlegi formájában csak az interneten érhető el. Az (M) esetében az FRBR-hez való igazodás nyomán megszületett a kötelező, a feltételes (az azonosításhoz elengedhetetlen, vagy a katalógus használója számára fontosnak ítélt) kötelező és az opcionális elemek pontos megkülönböztetése, s ezzel együtt vitathatóvá vált a kötelező elemek körének leszűkítése és a „*principal responsibility*” újonnan bevezetett, de nem definiált fogalma.

Az ISBD(S) viszont ISBD(CR)-ré alakult, új neve: *International standard bibliographic description for serials and other continuing resources*, azaz az időszaki kiadványok és más folytatólagos források leírására vált – elnevezése szerint – alkalmassá. Az ISBD(CR) megoldást kínál a CD-ROM-ok, az állandó és rendszeresen frissített web-források leírására. Kiterjesztése a „folytatólagos” források teljes körére magával hozza a dokumentumtípusok (bibliográfiai források) új elemzését is. Ez a tipológiai elemzés *Hirons* és *Graham* az AACR elvei és jövője című, a torontói konferencián elhangzott előadásához nyúl vissza, és elvei között a dokumentumok statikus vagy dinamikus, szándékában befejeződő

leggel kiemelt témakört (Padernborn), „családi könyvtár”-i anyagot (Bochum), a „médiakönyvtár”-at (Köln) stb. Most viszont az új épületbe költöző Bad Homburg-i könyvtár arra készül, hogy teljes állományát, (60 ezer dokumentum, a tervek szerint 80 ezerre kívánják fejleszteni), tematikus rendszerbe állítsa fel.

Az állomány 20 nagy egységre fog tagolódni, ezeket „világ”-oknak nevezik. (Pl. „Az irodalom világa” – „A zene világa” – „A nyelvek világa” stb.) A „világ”-ok az olvasók tényleges igényköreihez igazodtak (Pl. Szabad idő, Test és lélek, Otthonunk és kerünk, Aktualitások – bestsellerek stb.) Külön „világ”-ot alkot a periodika, a számítógép, a gyerekkönyvtár, a családi könyvtár.

A „világ”-ok további egységekre, ún. szekciókra tagozódnak. (Pl. a Szabad idő világa: Evés – ivás; Ünnepek, vendégség; Hobby; Utazás; Sport.) A szekciók betűrendben követik egymást és a könyv gerince is jelzi őket.

A szekciók szükség esetén tovább tagozódhatnak, (ha meghaladják a 40 egységet és ezért áttekinthetlenné válnak), pl. az Utazás egyik alcsoportja az Utazás – USA, sőt kivételes esetben még egy hierarchikus szint is képezhető, pl. Utazás – USA – Florida. A könyv gerincén ebben az esetben mindhárom hierarchikus szintet jelölik.

Bad Homburg könyvtárosai ezt a hierarchikus rendet áttekinthetőbbnek tartják, mint pl. a hivatalos Duisburgi Szisztematikus Rendszert, mely esetenként 6 hierarchikus szintet alkalmaz, amit három betű és három szám nehezen áttekinthető konfigurációja jelöl.

(Katsányi Sándor)

vagy befejezetlen jellege szerepel. Ezt „fűszerezik” az időről időre megjelenő kis adalékok, az eredetibe beépülő – és így nem is azonosítható – kiegészítések. Ezeket a megfontolásokat tükrözi a (CR)-ben megjelenő új terminológia: a folytatólagos (*continuing*) és a kiegészítő (*supplementary*) források fogalma.

Az időszaki kiadványok körében viszonylag kevés az újdonság: a különféle események közlönyei (*Bulletin*) és az időszaki kiadványok reprintjei kerültek felvételre. Meglehetősen behatárolt a címváltozásoknak az a köre, mely új regisztrációt igényel, s ezeken kívül csak néhány kisebb változás történt. Kisebb „forradalmat” jelent viszont a kiegészítő források (*integrating resources*) megjelenése a bibliográfiai források kategorizálásában. (Ezek pótlap formájú megjelenését az ISBD(M), a különböző elektronikus források frissítéseit az ISBD(CR) tárgyalja, ám éppen ez utóbbi eset rendkívüli rugalmassága és változékonysága miatt nem teljesen megnyugtatóan.)

(Mohor Jenő)

03/226

CASEY, Diane Dates: The impact of consortial guidelines on the cataloging of Internet resources = *J. Internet Cat.* 6.vol. 2003. 1.no. 43-54.p.

Konzorciumi irányelvek hatása internet-források katalógizálására

Dokumentumleírási szabályzat; Együttműködés -belföldi; Elektronikus dokumentum; Gépi dokumentumleírás; Hatékonyság

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A cikk az ILCISO (Illinois Library Computer Systems Organization) konzorcium kutatásáról számol be, amely azt vizsgálta, milyen hatással van-

nak a számítógépes fájlok katalógizálásának konzorcialis irányelvei a konzorcium online katalógusában (ILLINET Online, IO) található bibliográfiai rekordok mennyiségére, minőségére és természetére. Egy 2000 márciusában vett mintát hasonlítottak össze egy 2001 áprilisában, az irányelvek megjelenése után kb. egy évvel gyűjtött mintával. A tanulmány kimutatta, hogy amíg a konzorcialis irányelvek meglete lényegesen befolyásolhatta az az IO-ban talált Internet-források mennyiségét, minőségükre és természetükre csak csekély hatással volt.

(Autoref. alapján)

03/227

JONSSON, Gunilla: The basis for a record: in the light of Functional Requirements for Bibliographic Records = *IFLA J.* 29.vol. 2003. 1.no. 41-46.p. Bibliogr. 19 tétel.

Res. német, orosz, francia és spanyol nyelven

A katalógus-rekord alapja a „Functional Requirements for Bibliographic Records” c. IFLA tanulmány fényében

Dokumentumleírási szabályzat; Elektronikus publikáció

A cikk a szerző előadása, amelyet az IFLA 68. általános konferenciája (Glasgow, 2002. aug. 18-24) katalógizálási szekciójának ülésén tartott. A bibliográfiai rekordok világméretű áramlása és az online kiadás terjedése új kihívásokat jelent a bibliográfiai számbavétellel foglalkozó intézmények számára. Három fontos dokumentumleírási szabályzat revíziója van folyamatban: Az angol-amerikai *Anglo-American Cataloguing Rules* (AACR), az olasz *Regole Italiane di Catalogazione per Autore* (RICA) és a német *Regeln für die alphabetische Katalogisierung* (RAK). A rekord alapjának, a hordozó-tar-

talom kérdésének alapvető problémája különös hangsúlyt kapott az AACR revíziójának során, amire erős hatással volt az 1997-ben kiadott *Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)* elnevezésű IFLA irányelv. Lehetséges-e átváltani a megjelenített rekordról a munkarekordra? Sajnos nem, pedig nemcsak a külső „manifesztáció” fontos, hanem a belső tartalom is, és ha megfelelő segítséget akarunk nyújtani a használóknak, akkor jelentősen ki kell szélesíteni a besorolási információk körét. Az FRBR olyan modellt és nyelvezetet kínál, amely elősegíti a probléma közös megértését.

(Autoref. alapján)

03/228

RADEBAUGH, Jackie: MARC goes global – and lite = Am.Lib. 34.vol. 2003. 2.no. 43-44.p.

MARC 21: a 21. század MARC formátuma

Formátum -gépi

A globális kommunikáció korát éljük: a világ minden országában az olvasók online katalógusokban keresnek információkat, és ezt az online katalógusok „gerince”, a géppel olvasható katalógizálás (MARC) teszi lehetővé. Az évek során sokat változott a MARC mind a leírt dokumentumféleségeket, mind a használók igényeit tekintve; pl. hálózati XML dokumentumtípus definíciókat (DTD) is létrehoztak, hogy az új használók (kiadók, vállalatok) számára is használhatóvá tegyék.

A fejlesztések legújabb eredménye a MARC 21 formátum, amely csak a lényeges elemeket hagyta változatlanul, és lett globális szabvány. A USMARC-ot és a kanadai MARC-formátumot 1997-ben egyesítették, így a bibliográfiai rendszerek és adatbázisok között egy hézagmentes interfész jött létre az USA-ban, Kanadában és a világ más tájain egyaránt. Az új nevet a kanadai nemzeti könyvtár és a kongresszusi könyvtár „találta ki” közösen, célozva arra, hogy az új, huszonegyedik századnak a globális jellegéhez igazodik. Egyre több könyvtár használ-

ja már világszerte: az Egyesült Államokban és Kanadában, Ausztráliában, Új-Zélandon, Oroszországban, Dél-Afrikában, több dél-amerikai és ázsiai országban is. (A British Library nemrég bejelentette, hogy több UKMARC-ot használó könyvtárral együtt is hamarosan áttér az új szabványra.)

A MARC 21 segítségével már az online katalógusból el tudunk jutni hálózati dokumentumokhoz is. (A katalógizáló a 856-os mezőben megadhatja az URL-eket és egyéb címeteket, a \$u almezőben pedig a tartalomjegyzékek, bibliográfiák stb. hipertext-csatolásait. Ha az 505-ös mezőben (formattált tartalmi megjegyzés) a \$u almezőre kétszer rákattintunk, megjelenik az online tartalomjegyzék.) – „A jövő katalógusa áll előttünk” – írja szerzőnk, a washingtoni kongresszusi könyvtár munkatársa.

„Jó hír” a katalógizálók számára, hogy a formátum alkalmazásai – „illesztése” („mapping”) – nyomán könnyebb és hatékonyabb a bibliográfiai adatsere. Így például az ONIX-szabványt (ONLine Information eXchange), amelyet az Egyesült Királyságban fejlesztett ki a kiadói szféra, „hozzáigazították” a MARC 21-hez, így a könyvtárosok a kiadói rekordok alapján gyorsabban tudják katalógizálni a dokumentumokat (ld. www.loc.gov/marc/onix2marc.html). Ez történt a Dublin Core Element Set szabvány esetében is (ld. www.loc.gov/marc/decross.html): a MARC-rekordokból DC-rekordok nyerhetők (és megfordítva), ezáltal mind a nyomtatott, mind az elektronikus dokumentumok katalógizálása könnyebb és gyorsabb.

A hálózati alkalmazások kibővítése érdekében a kongresszusi könyvtár szabványosítási részlege (Networked Development and MARC Standards Office, NDMSO) 1995-ben kezdte el MARC DTD projektjét az SGML (szabványosított általános jelölő-nyelv) DTD-k kidolgozása érdekében, hogy a MARC-formátumú adatoknak SGML-rekordba való átvitelét támogassák. 2000-ben már a hagyományos rekordok XML/SGML strukturákba és vissza történő konvertálása folyt, majd 2002-ben

Katalógusok

az NDMSO a MARCXML-lel, az XML-környezetben végezhető munka keretmodelljével állt elő. Ezt követte azután a metaadat-tárgyleírás modellje (Metadata Object Description Schema), a MARC-mezőknek egy olyan alkészlete, amely XML nyelvi alapú jelölőket (tag) használ.

Bár nagy a nemzetközi érdeklődés a MARC 21 formátumok iránt, néhányan az XML megjelenése nyomán megkérdőjelezik a jövőjét; ennek ellenére minden esélye megvan a MARC 21-nek, hogy századunk legfőbb adatsere-formátuma lehessen.

(Murányi Lajos)

03/229

SU, Siew-Phek T. – LONG, Yu – CROMWELL, Daniel E.: E2M: automatic generation of MARC-formatted metadata by crawling e-publications = Inf.Technol.Libr. 21.vol. 2002. 4.no. 171-180.p. Bibliogr. 20 tétel.

E2M: automatikus MARC-formátumú metaadatok létrehozása e-dokumentumokból való gépi kigyűjtés útján

Algoritmus; Elektronikus dokumentum; Formátum-gépi; Gépi katalogizálás

A cikk bemutatja az E-pub to MARC (E2M) nevű rendszert, amely a világhálón lévő elektronikus dokumentumokból automatikusan MARC formátumú metaadatokat képes létrehozni. Ismerteti két fő komponensét, a Web Crawlert és a MARC Convertert, és a rendszer felépítésének módszereit és eszközeit. Részletesen tárgyalja, hogyan történik az elektronikus dokumentumok pásztázása, a metaadatok kigyűjtése, és MARC formátumú rekordokká alakítása. Az elektronikus dokumentumoknak az E2M rendszert használó katalogizálását összehasonlítja a manuális katalogizálással, és megállapítja, hogy az előbbi gazdaságosabb és hatékonyabb az utóbbinál.

(Autoref. alapján)

03/230

MATHIAS, Eileen C.: Using a Web OPAC to deliver digital collections = Online Inf.Rev. 27.vol. 2003. 1.no. 28-36.p.

Web-OPAC használata digitális képanyag elérésére

Digitalizálás; Képanyag; Online katalógus; Számítógép-hálózat

Az amerikai természettudományi akadémia Ewell Sale Stewart könyvtárában sikeresen fejeztek be egy nagyszabású kép-digitalizálási projektet. A cikk ismerteti a programot, a képek és szövegek világhálón való megjelenítésére és kezelésére rendelkezésre álló lehetőségeket, és annak indokait, miért éppen az Innovative Interfaces, Inc. képkezelő funkcióját választották a programhoz. A cikk bemutatja az adatbevitel folyamatát és a Millenium Media nevű új médiakezelő terméket, amelyet az Innovative fog még ebben az évben forgalmazni. A projekt során kifejlesztett metaadat-szabványokat is tárgyalja.

(Autoref.)

03/231

OBERHAUSER, O.C.: Card-image public access catalogues (CIPACs): issues concerned with their planning and implementation = Libri. 53.vol. 2003. 1.no. 54-70.p. Bibliogr.

A katalóguscédulák képeit tartalmazó online olvasói katalógusok megtervezésének és megvalósításának kérdései

Cédulakatalógus; Online katalógus

A cikk a katalóguscédulák szkennelése alapján készített online katalógus (Card-Image Public Access Catalogue, CIPAC) megtervezésének és bevezetésének problémáit tárgyalja. A CIPAC olyan online

könyvtári katalógus, amely digitalizált katalóguscédulák adatbázisára épül, különféle hatékonyságú keresési és böngészési lehetőségekkel. Az ilyen megoldást több könyvtár is alkalmazta a 90-es évek közepén, főleg a régi katalógusok teljes konverzióhoz viszonyított olcsósága miatt. Egy kérdőíves felmérés és a szakirodalom alapján a cikk a következő szempontokat vizsgálja: költségek, időigény, általános hozzáférhetőség, helytakarékoság, konzerválási-megőrzési szempontok, szoftverválasztás, a cédulakatalógus előkészítése a konverzióra, szkennelés és minőségellenőrzés, kép-szabványok, optikai karakterfelismerés, manuális és intellektuális munkaerőigény, technológiai szempontok, vezetési eszközök, szervezési szempontok, a régi katalógusok sajátosságai, a CIPAC bemutatása a használóknak, a CIPAC várható élettartama.

(Autoref.)

Információkeresés

03/232

BELL, Steven J.: Is more always better? = Am.Lib. 34.vol. 2003. 1.no. 44-46.p.

Vajon mindig jobb-e a több?

Adatbázis-szolgáltató vállalat; Gépi információkeresés; Hatékonyság; Teljes szövegű adatbázis

A Philadelphia University Library igazgatója a cikk alcímében meg is válaszolja ezt a „költői kérdést”, amennyiben a minőséget tartja fontosabbnak, a „mindenhez” való hozzáférés biztosítása helyett, bár korábban úgy vélte, a teljes szövegű dokumentumokból nem lehet eleget beszerezni. A józan ész – és a gazdaságosság – azonban azt sugallja, van egy kritikus érték, amelyen túl a teljes szövegű kiadványok már nem szolgálnak új információkkal. Sokkal fontosabb kérdés, hogy az adatbázis-kereső rendszerek melyik aspektusa szolgálja jobban a fel-

használókat, és hogy a meglévő aggregátor-adatbázisok kielégítik-e az igényeket, illetve ha nem, miképpen tudja a szakma rávenni őket a szükséges módosításokra.

A végfelhasználók nemcsak hogy rosszul használják ezeket a rendszereket, mivel nem elég jártasak a keresésben, hanem a kapott eredmények is elég siralmasak, s ebben az adatbázisrendszerek a hibásak. Az egyik megoldás a jobb keresési interfészek lennének, a másik pedig az lehetne, ha a kutatók visszatérnének a korábbi irodalomkeresési módszerhez: amikor a releváns bibliográfiai adatok felkutatása megelőzte a dokumentum-keresést, bár aki az indexelő szolgáltatásokhoz való visszatérést szorgalmazná, irreális és improduktív utat választ. Tudnunk kell azt is, számos nyomtatott folyóirat nem is érhető el elektronikus formában az aggregátoroknál, és számos olvasói kérést csak a hagyományos csatornák révén lehet kielégíteni.

Érdeemes különbséget tennünk az elektronikus folyóirat-gyűjtemények és az aggregátor-adatbázisok teljes szövegei között is: az előbbiek esetében ritkábban fordul elő korlátozás, mivel a folyóirat kiadója egyben szolgáltató is, míg a közvetítő szerepkörű aggregátoroknak alkalmazkodniuk kell a kiadóhoz. (Az előbbiek stabilitásuk miatt is jobban szolgálják a könyvtári gyűjteményépítést.) Az aggregátorok jelenlegi üzleti filozófiája, vagyis a szolgáltatott címek folyamatos növelése (és változtatása) helyett inkább a nyilvánvaló hiányok pótlásáról kellene gondoskodniuk, és felhasználóbarát módon a tudománysszakok kiegyensúlyozottabb, arányosabb reprezentációjára kellene törekedniük:

- kevesebb, de magas koncentrációjú teljes szövegű mag-folyóirattal, amelyek a tudománysszakok szélesebb skáláját kínálják,
- téma-specifikus kereséssel,
- jó keresési találat-minőséget biztosító interfészszel,
- beépített ellenőrző tényezőkkel és
- a tartalom helyi ellenőrzésének biztosításával.

Az aggregátorokkal közösen kell elérnie a szakmának, hogy a használók érdekében a szolgáltatás – és ezáltal a kutatás minősége javuljon: ebben ők is érdekeltek.

(Murányi Lajos)

03/233

CARO-CASTRO, Carmen – CEDEIRA SERANTES, Lucía – TRAVIESO RODRÍGUEZ, Crispulo: La investigación sobre recuperación de información desde la perspectiva centrada el usuario: métodos y variables = Rev.Esp.Doc.Cient. 26.vol. 2003. 1.no. 40-55.p. Bibliogr. 35 tétel.

Res. angol nyelven

Az információkeresés használó-központú vizsgálata

Gépi információkeresés; Ember-gép kapcsolat; Használói szokások

Ha az információkeresés folyamatával kapcsolatos kutatások során a *használót* is figyelembe vesszük, ez a tényező új kutatási megközelítéseket indukál. A keresési folyamat olyan elemeire irányítja a figyelmet, mint pl. a kérdések megfogalmazása, a használó és a rendszer egymásra hatása, a kapott eredmények értékelése, az egyéni jellemzők befolyása a folyamatra. 20 cikkben leírt 25, a használót középpontba állító információkeresési vizsgálat elemzése alapján megállapítható, hogy mind a vizsgálati módszerek, mind az azokban alkalmazott változók rendkívüli sokféleséget mutatnak. Ha nem is lehet egyetlen konkrétan meghatározott módszert kijelölni az ilyen vizsgálatok céljára, az bizonyosnak látszik, hogy szükség lenne az adat-gyűjtési technikák és az elemzési módszerek valamilyen mértékű homogenitására.

A felhasznált változók három kategóriába sorolhatók: ezek vagy a használót, vagy a keresés környezetét és folyamatát, vagy az eredményeket kívánják jellemezni. Azonban a sokféleség, az egymásnak

meg nem felelés és a definiálatlanság ezek esetében már az ilyen jellegű vizsgálatok megbízhatóságának megkérdőjelezésére is okot adhat.

(Mohor Jenő)

03/234

CHAUMIER, Jacques – DEJEAN, Martine: Recherche et analyse de l'information textuelle: tendances des outils linguistiques = Documentaliste. 40.vol. 2003. 1.no. 14-15.p.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Szöveges információkeresés és -elemzés: a nyelvi eszközök fejlődésének irányai

Felmérés [forma]; Információpiac; Gépi információkeresési rendszer

Az információkezelő szoftverek 2002-es franciaországi kínálata alapján a tanulmány elemzi a szöveges információkereső és -elemző rendszerek jelenlegi piacát. A szerzők először részletesen bemutatják annak a nyelvi megközelítésnek az alapelveit, amely a legtöbb számítógépes indexelő szoftver kifejlesztését meghatározza. Ezután vázolják ezeknek a nyelvi eszközöknek, illetve az őket használó információkezelési alkalmazásoknak a jellemzőit, majd táblázatban bemutatják 18 szoftver funkcionális jellemzőit. Áttekintik új nyelvi eszközök kifejlesztésének lehetőségeit.

(Autoref. alapján)

03/235

VERHO, Seppo: Tiedonhaun portti: Suomen kirjastot haastavat Googlen = Kirjastolehti. 96.vuo. 2003. 1.no. 8-9.p.

Információkereső portál terve Finnországban

Fejlesztési terv; Gépi információkeresési rendszer; Számítógép-hálózat

Az internet keresőrendszerei közül sokan használják a Google-t, amely könnyen hozzáférhető, és

mindig ad használható információkat. Komoly hiányosságai is vannak azonban: szinte teljesen hiányoznak belőle a könyvek tartalmáról szóló információk, nincs valódi garancia a kapott keresési eredmények megbízhatóságára, és a „szennyinformáció” időnként nagy mennyiségű lehet.

A Suomen kirjastot csoport 2002-ben elkészített egy előzetes tervet egy információkereső portál szolgáltatás megindítására (www.kirjastot.fi/suom-enkirjasto). A projekt vezetője szerint ennek alapeszméje a „szétszórtan meglévő szolgáltatások egy helyre történő összegyűjtése, az ezernél több könyvtár és a több ezer tudásának egyetlen kapun keresztül elérése. Az információkereső portál megvalósításával a finn információkereső szolgálat egy csapásra a világ élvonalába emelkedhet.”

A szolgáltatás keresési lehetőséget kínálna az összes könyvtár gyűjteményében, az interneten és a közszolgáltatások területén. Az említett egyetlen zsilipen keresztül bonyolítható le a folyamat elejétől végig: az információkereséstől a kívánt mű megrendeléséig, sőt akár az olvasásáig is. A keresőrendszer a használót mindvégig segíti: tanácsot ad, kérdez és emlékeztet, ha pedig az ügyfél mégis tanácsatlan helyzetbe kerülne, elektronikus levélben az illetékes könyvtárost is megkérdezheti.

Szemben a világhálón található keresőrendszerekkel, amelyek csak a hálón található anyagok elérését teszik lehetővé, a finn információs portálon keresztül a hagyományos dokumentumok is megtalálhatók lesznek. Másik fontos pozitívuma, hogy a rendszerben fellelhető információkat nem robotok, hanem (könyvtáros) szakemberek válogatták össze.

A projekt megvalósításának feladatára a munkacsoport a Finn Nemzeti Könyvtárat tartja megfelelőnek. Ehhez azonban szükséges egyrészt a tevékenységi területének kiterjesztése minden könyvtártípusra, másrészt pedig erőforrásainak bővítése.

A szolgáltatás létrehozásának költségei várhatóan alatta maradnak az egymillió eurónak. Fenntartása

évente összesen mintegy félmillió euró többletfinanszírozást igényel.

(Sz. Nagy Lajos)

Olvasószolgálat, referenz

03/236

DESAI, Christina M.: Instant messaging reference: how does it compare? = El.Libr. 21.vol. 2003. 1.no. 21-30.p. Bibliogr.

A hagyományos és az online, „chat” típusú referenz-szolgalat összehasonlítása

Egyetemi könyvtár; Hatékonyság; Online üzemmód; Referenz

Az „instant messaging” (IM – online csevegés vagy „chat”) technológiát növekvő mértékben hasznosítják az online referenz-szolgalat területén. A cikk összehasonlítja a Morris Messenger nevű digitális referenz-szolgalatát a hagyományos, személyes referenz-szel, azoknak a mennyiségi és minőségi mutatóknak az alapján, amelyeket a Southern Illinois Egyetem Morris Könyvtárában gyűjtöttek az említett szolgáltatásról. A cikk a következő tényezőket elemzi: magából a médiumból adódó különbségek; a referenz-kérdések kategóriáinak különbségei; a visszatérést befolyásoló tényezők különbségei; az IM erős és gyenge pontjai. Mivel sok könyvtár tervezi hasonló szolgáltatás bevezetését, a szerző ismerteti az új rendszernek a személyzetre gyakorolt hatását is, és javaslatokat közöl néhány várható probléma megoldására.

(Autoref.)

Kölcsönzés

03/237

ADOMI, Esharenana E.: Attitudes of university library users towards overdue fines in Nigeria = Bottom Line. 16.vol. 2003. 1.no. 19-24.p. Bibliogr.

Nigéria: az egyetemi könyvtár használóinak hozzáállása a késedelmi díjhoz

Bírság -kölcsonzésnél; Egyetemi könyvtár; Felmérés [forma]

A cikk egyetemi könyvtárak használóinak hozzáállását vizsgálja a késedelmi díjakhoz, két nigériai egyetemi könyvtár (University of Benin, Benin City és Delta State University, Abraska) gyakorlata alapján. A kérdőíves felmérésre 143 válasz érkezett. Az adatok elemzését gyakoriság-számlálással, százalékarányokkal és ún. „t-test” statisztikával végezték. Az eredmények képet adtak arról, hogy a használók hogyan vélekednek és mit éreznek a késedelmi díjakkal kapcsolatban. Nem mutatkoztak jelentős eltérések a két vizsgált egyetem használói között, és a férfiak, illetve nők véleménye között sem. A cikk ajánlásokat ad a könyvtáraknak a késedelmi díjból származó bevétel növelésére.

(Autoref.)

Lásd még 221

Könyvtárközi kölcsönzés, dokumentumszolgáltatás

03/238

SIDDIQUI, Moid A.: Adoption of Internet for resource sharing by the Gulf academic libraries = El.Libr. 21.vol. 2003. 1.no. 56-62.p. Bibliogr.

Az internet használata elektronikus dokumentumszolgáltatásra az Arab Öböl országainak egyetemi könyvtáraiban

Dokumentumszolgáltatás; Egyetemi könyvtár; Elektronikus dokumentum; Felmérés [forma]; Számítógép-hálózat

Az utóbbi években a könyvtári szolgáltatásokra rendkívül nagy hatást gyakorolt a gyors technológiai fejlődés. Az internet a könyvtári szolgáltatások minden területén, így a dokumentumszolgáltatásban is új távlatokat nyitott. A szerző azon kívül, hogy ismertet néhány internetes alkalmazást, megvizsgál néhány, az interneten elérhető elektronikus dokumentumszolgáltatást (EDD), például a Research Libraries Information Network (RLIN) Ariel rendszerét, a North Carolina State University Digitized Document Transmission Project-jét (DDTP) és az Ohio State University Network Fax projektjét. Egy felmérés eredményeit is ismerteti, amellyel az internetes EDD igénybevételére alkalmas hardver és szoftver meglétét vizsgálták az Arab Öböl országainak egyetemi könyvtáraiban. A felmérés igazolta ezeknek a berendezéseknek a meglétét és a könyvtárak óhaját az EDD használatára.

(Autoref. alapján)

03/239

SALGAR, S.M. – MURTHY, T.A.V.: Enhancing access to information through document delivery systems – INFLIBNET's approach = Interlend.Soc.Supply. 31.vol. 2003. 1.no. 7-11.p.

Dokumentumszolgáltatás Indiában: az INFLIBNET hálózat szerepe

Egyetemi könyvtár; Dokumentumszolgáltatás; Számítógép-hálózat

A csökkenő könyvtári költségvetési keretek és az információrobbanás egyre nehezebbé teszik az indiai felsőoktatási könyvtárosok számára, hogy megfelel-

jenek telhetetlen olvasóik igényeinek. Különösen nehezíti a helyzetet India nagy kiterjedése és a sok, egymástól távol eső egyetem. A dokumentumellátó szolgáltatás korábban néhány, a kormány által felállított szakterületi dokumentációs központ feladata volt. A több mint 260 egyetem legtöbbjét és a 14 ezer főiskola többségét is a kormány (a központi, vagy valamely államé) tarja fenn.

Korszerűsítésük, és a könyvtárak közötti forrásmegosztás elősegítése érdekében az indiai kormány mellett működő egyetemeket támogató bizottság (*University Grants Commission* -UGC) 1991-ben megalapította az INFLIBNET információs és könyvtári hálózatot. A hálózat egyik fő célkitűzése, hogy a gazdagabb gyűjteménnyel rendelkező egyetemi könyvtárak körül kialakuló forrásközpontokra alapozva dokumentumszolgáltató szolgálat jöjjön létre. Az INFLIBNET forrásait és energiáit először 142 egyetemi könyvtár számítógépesítésére összpontosította, és több, mint 600 könyvtáros továbbképzését biztosította fennállásának első évtizedében. 2000-ben megkezdték a dokumentumellátó központok szervezését, és 2001-ben három éves kísérleti projektként elindították a dokumentumellátó szolgáltatást hat egyetemi könyvtár regionális ellátó központi működésére alapozva. A hat központ mindegyikét ellátták e célra szánt számítógépes rendszerrel és internet-kapcsolattal, lapszkennerrel, színes lézer-nyomtatóval, fénymásolóval és Ariel 3.1 szoftverrel a dokumentumok akár másolatban, akár elektronikus úton való „postázása” érdekében. A szolgáltatás elsősorban a felsőoktatási és kutató intézmények rendelkezésére áll, s ezen belül is elsőbbséget élveznek az INFLIBNET tagkönyvtárak.

A hálózat elkészítette a hat szolgáltató központ által előfizetett időszakos kiadványok közös katalógusát, mely nyomtatott formában és az INFLIBNET honlapján is rendelkezésre áll. 2002-ben a UGC és az indiai informatikai minisztérium illetékes szerve megállapodást írt alá, melynek értelmében az or-

szág minden részéről több mint 170 egyetemet összekötő UGC hálózat épül ki (részint kábeles, részint műholdas adatátviteli technológiával).

(Mohor Jenő)

03/240

IMHOF, Andres – SCHULZ, Matthias: ProPrint: Schnittstelle für ein Qualitätsmanagement digitaler Dokumentenbestände. Zusätzlicher Nutzen eines Print-on-Demand-Webservice = Bibliotheksdienst. 37.Jg. 2003. 3.no. 348-354.p.

ProPrint: a digitális dokumentumok igény szerinti nyomtatása

Együttműködés -belföldi; Elektronikus dokumentum; Igény; Nyomtatás

Az utóbbi öt évben Németországban majdnem minden egyetemen létrehoztak dokumentumszervereket. A disszertációkat újabban elektronikus formában kell benyújtani, és kísérleteznek azzal is, hogy a tudományos folyóiratokat csak a hálózaton adják közre és csak konkrét igényre nyomtatják ki az elektronikus dokumentumokat. A digitális archívumok fejlesztése még a kezdeteknél tart.

A ProPrint projekt, amelyben a Computer- und Medienservice, a Humboldt Egyetem könyvtára és a göttingeni egyetemi könyvtár vesz részt, az osztott digitális archívum terén folytat kísérleteket. Olyan webes szolgáltatást alakítanak ki, amelyben már működő dokumentumszerverek vesznek részt, kiépítik a közös szolgáltatás keretében beszerezhető dokumentumok adatbázisát, az e-dokumentumok nyomtatandó változatát konkrét használói igényre hozzák létre, és helyi nyomtatási szolgáltatást biztosítanak. A használók a végterméket, a be kötött könyvet a könyvtárban vehetik át és készpénzzel fizethetnek érte, vagy pedig postán megkaphatják, majd átutalással kell kiegyenlíteniük az árát.

A ProPrint projektben sikerült az utóbbi évek technikai fejleményeit kihasználva a munkafolyamato-

kat egyszerűsíteni, egységesíteni és automatizálni, valamint azt elérni, hogy az egyedileg kinyomtatott könyvek ára a szokásos másolási árat ne haladja meg. Szerzői jogi akadály nem merül fel, egy példány kinyomtatása ugyanis engedélyezve van magán vagy tudományos célra.

Az archívum működtetése során tapasztalt problémák főként a kompatibilitással kapcsolatosak, és kevésbé érintik a mostanában digitalizált, mint a már korábban digitalizált dokumentumokat. Ahhoz, hogy a dokumentumokat a dokumentumszerverek, a ProPrint és a szolgáltatók között zökkenőmentesen tudják továbbítani, a szabványok következetes alkalmazására van szükség, különben bonyolult konverziós teendők elvégzése válik szükségessé.

A ProPrint egy ún. szolgáltatási modellt valósít meg – az OAI-PMH 2.0 protokoll alkalmazásával több, eltérő helyen működő digitális archívumot kapcsol össze. Ahol a katalógusrendszer az OAI protokollt nem képes kezelni, az Allegro adatbázis alkalmazására, és többszörös konverzióra is lehetőséget hagytak. A ProPrint webes szolgáltatás az Adobe PDF formátumát használja. A felmerülő hibákat és a szabványos csere követelményeit a projekt keretében tesztelték (a scriptek beépítése, a PDF különböző változatai, előállítási eszközei és a biztonsági beállítások szempontjából). A teszt eredményeképpen kidolgozták a munkafolyamat minőségbiztosítási rendszerét. Ha a PDFLib szoftver hibát talál, azt jelzi mind a használó („A dokumentum nem szolgáltatható” üzenettel), mind a rendszergazda számára, ugyanakkor a dokumentumot átmenetileg, a hiba javításáig „kivonja a forgalomból”.

A ProPrint projekt ajánlásai:

- a PDF-dokumentumok scriptjeit szoftvereszközökkel kötelező ellenőrizni,
- a dokumentumok nem tartalmazhatnak az elektronikus szolgáltatást akadályozó biztonsági vagy használati korlátozásokat,
- a dokumentumokban nem szerepelhetnek színes jelölések, mert többszörösére nőlnék a nyomtatási költségeket,

- a dokumentumok formázásánál és nyomtatásánál a DIN A4 formátumot célszerű alkalmazni.

(Hegyközi Ilona)

Lásd még 204

Dokumentációs eljárások és termékeik

03/241

OLENEV, S.M.: Bibliografovedenie: k vproru o statusu = Bibliografiá. 2002. 6.no. 3-6.p.

Bibliográfiatudomány: a státus kérdéséhez

Bibliográfiaelmélet

A *Bibliografiá* c. folyóirat hasábjain az ország legnevesebb szakembereinek tollából 2001 óta publikálnak olyan cikkeket és tanulmányokat, amelyek „helyet keresnek” a gyakorta lebecsült és elavultnak tartott bibliográfiatudomány számára a 21. század társadalmának szolgálatában.

A mind gyorsabbá váló informatizálódási folyamat körülményei közepette a korábbiaknál határozottabban meg kell különböztetni egymástól a bibliográfiai tevékenységet (gyakorlatot) és a bibliográfiatudományt mint a szóban forgó tevékenység reflexióját. Maga a bibliográfia gyakorlatilag az értékmegőrző meta-információs tevékenységek között az az egyetlen szuverén módon kiemelkedő forma, amely összetett (bonyolult) jelszubsztrátumok modellezésével, illetve annak szervezésével foglalkozik, hogy strukturált masszívumokkal rendelkezék más módszertani és kognitív státusszal rendelkező tevékenységi formák szükségleteinek kielégítésére.

A fentieknek megfelelően a bibliográfiatudomány mint a bibliográfiai tevékenység reflexív alrendszerre létezik és fejlődik, mégpedig azzal a rendeltetéssel, hogy kialakítsa a kutatómunka biztosításának optimális módszertanát, illetve ne engedje meg,

hogy a bibliográfia sajátos minőség voltát más társadalmi-információs szférákra vigyék át.

A fenti kategóriaelemzés alkalmas arra, hogy a bibliográfiatudományban kialakítassanak a funkcionális hangsúlyok, és pontosabbá váljék e tudomány státuszának meghatározása.

(Futala Tibor)

Hátrányos helyzetű olvasók ellátása

03/242

BRAUN, Birgit: Die „Kottis“ auf der Suche nach dem orientalischen Geheimnis. Bibliotheksarbeit mit Menschen ausländischer Herkunft in Berlin-Kreuzberg = BuB. 55.Jg. 2003. 3.no. 177-185.p.

Res. angol és francia nyelven

Külföldi származásúak könyvtári ellátása Berlin Kreuzberg kerületében

Fiókkönyvtár; Nemzetiségi olvasó; Városi könyvtár

Németországban a bevándorlók integrációja még mindig problémát jelent; megoldásában a könyvtárak is jelentős szerepet vállalhatnak. A Namik Kemal fiókkönyvtár, amely Berlin 250 ezer lakosú, Kreuzberg nevű körzetében található, 1974-es megnyitása óta jelentős tapasztalatokat szerzett ezen a területen. Kreuzbergben, még mielőtt egyesült volna a volt Kelet-Berlin Friedrichsain nevű kerületével, már 28 ezer török bevándorló élt. A Namik Kemal könyvtár kezdettől fogva gondoskodott a bevándorlók érdeklődésre számító dokumentumok beszerzéséről. Az évek során kialakított egy, a német utcai zsargonban „multikulti”-nak nevezett részleget, amelynek gyűjteménye elősegíti a németek és a bevándorlók közötti kommunikációt. Ahhoz, hogy a külföldieknek nyújtott szolgáltatásokat átalakítsák bevándorlókkal foglalkozó munkává, egyrészt a könyvtárosok gondolkodásmódjának

megváltozására, másrészt gyakorlati intézkedésekre volt szükség. Ma már nem elég néhány dokumentumot kínálni a „vendégmunkások” nyelvén, hanem az egyes használók sajátos szükségleteire kell koncentrálni. Így például a sok fiatal használó egy olyan gyűjteményt szeretne látni, amelyet elsősorban a „fiatal generáció” igényei szerint alakítottak ki, függetlenül attól, hogy e fiatalok német, török vagy arab anyanyelvűek.

(Autoref. alapján)

03/243

KONICEK, Kathy – HYZNY, Joy – ALLEGRA, Richard: Electronic reserves: the promise and challenge to increase accessibility = Libr.Hi Tech. 21.vol. 2003. 1.no. 102-108.p. Bibliogr.

Hogyan tehető hozzáférhetővé az elektronikus leltéti helyek dokumentumai a vakok és gyengénlátók számára?

Elektronikus dokumentum; File-szervezés -gépi; Hozzáférhetőség; Olvasógép; Vak könyvtárhasználó

Az elektronikus különgyűjtemények, mivel bármikor hozzáférhetőek, nagy segítséget jelentenek az egyetemi használóknak. Ezek többnyire HTML vagy PDF formátumú digitális fájlokból állnak. A HTML és PDF fájlok azonban részben vagy egészben olvashatatlanok a vakok számára kifejlesztett képernyő-olvasó szoftverekkel, ami komoly problémát jelent a vak és gyengén látó használók számára. A vakok számára való hozzáférhetőség tekintetében a PDF fájlok nagyobb problémát jelentenek, mint a HTML fájlok. A cikk több lehetőséget is javasol ennek a problémának a megoldására.

(Autoref.)

03/244

PATTE, Genevieve: Libraries and disabled child readers = New Rev.Child.Lit.Lib. 8.vol. 2002. 13-31.p.

A könyvtárak és a hátrányos helyzetű gyermekolvasók

Gyermekolvasó; Hátrányos helyzetű olvasó; Könyvtárosi hivatás; Szolgáltatások

A cikk azt vizsgálja, hogy a könyvtárak hogyan kezelik a nem-olvasó gyerekeket, különösen azokat, aki társadalmilag hátrányos helyzetben vannak. Tárgyalja a könyv és a felolvasás fontosságát, és azt a fontos szerepet, amit a könyvtárak, illetve a képzett könyvtárosok játszhatnak az olvasnivalók beszerzésében és az olvasási alkalmak megteremtésében. „Fogyatékos” könyvtárnak minősíti azt a

könyvtárat, amely nem reagál a használók igényeire, szemben az „egészséges” könyvtárral, amely számos hasznos szolgáltatást kínál fiatal olvasóinak és szüleiknek. Franciaországi és a fejlődő országokból vett példák alapján módszereket javasol, amelyek segítségével a könyvtárak hatékony szolgáltatásokat nyújthatnak a társadalmilag hátrányos helyzetű gyerekeknek. A könyvtárosokon kívül más területek szakemberei, például pszichológusok és orvosok is fontos szerepet játszhatnak a gyermekek olvasási készségének fejlesztésében.

(Autoref.)

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

Lásd 256, 268

Közgazdasági tájékoztatás

03/245

SHOKANE, J.K.: Towards meeting the information needs of small- and medium-sized enterprises in Acornhoek = MOUSAION. 20.vol. 2002. 2.no. 34-48.p. Bibliogr.

Dél-afrikai Köztársaság: mennyire használják az üzleti információkat a kis- és középvállalatok?

Felmérés [forma]; Igény; Szolgáltatások használata; Tájékoztatás -közigazgatási

Bizonytalan környezetben az információ potenciális előnyt jelent a vállalatok közötti versenyben. A dél-afrikai vállalatok jelen vannak a világpiacon, ezért állniuk kell a versenyt más termelőkkel, technológiákkal és termékekkel szemben. Az üzleti élet vezetői emiatt nagy hangsúlyt helyeznek a piaci verseny szempontjából lényeges információkra, és tudniuk kell, hogyan kezeljék és használják fel ezeket. A cikk azt vizsgálja, hogy a dél-afrikai kis- és középvállalatok milyen mértékben használják az üzleti információkat előnyük fenntartására a piaci versenyben.

(Autoref.)

Lásd még 245